

altres llengües de la família, idea gens aventurada) podia tenir la forma BOLNIO-, i essent -LN- combinació menys estable que -RN- això es pogué canviar en -RN-.

C) Potser la idea que té agafadors més concrets, en el territori gallo-romànic i català, és postular un adjectiu *BOR-N-IO- de l'arrel pre-romana indoeuropea BOR- 'fer forat' que hem trobat assegurada en l'article BORA. El borní és l'home que li han buidat un ull. Idea que es repeteix en diverses llengües indoeuropees, o més ben dit no sé altre nom del borní en llengües indoeuropees que un adjectiu fundat en aquesta idea: KOL-NO-S/KEL-N-, d'on el scr. *kāṇāb*, que significava alhora 'borní' i 'perforat, punxat' (provinent de KOLNO-); gr. dial. *κελλάς*, que una glossa d'Hesiqui explica com a *μονόφθαλμος* ('d'un sol ull'); irl. ant. *coll* 'borní' i 'lloc', més tard irl. mj. *goll* 'cec' (Pok., *IEW* 545; Buck, *l. c.*; Pedersen, *VglG.-KeltSpr.* 1, 157).

Ara bé, el cas és que no manca de base concreta la idea que el tipus BORNIO- va significar primerament 'buit de dins', 'balmat, concavat' (fr. *creux*, cast. *hueco*). Hi ha la *Valbornha* del dept. del Gard (*St. André de Valborgne* en forma el cap), que ja apareix com a *Vallebornia* en docs. de 1275, 1345, 1384, etc. (*Dict. Topogr. du Gard*), i més amunt he citat dos *Montebòrgnoli* de Toscana (que ja Pieri posà en relació amb el nostre adjectiu).¹⁸ Dificilment podríem concebre que uns noms de lloc així puguin significar altra cosa que l'equivalent del fr. *vallée creuse*, *montagne creuse* (cat. *Vallicrosa*, *Concròs* < *Com-Cros*). El gran barranc al Sud del poble de Senet (alta Ribagorçana) on hi va haver la gran ensulsiada de 1907 (presenciada pel meu informant quan tenia 15 anys) en diuen Barranc de la *zbornáda* (*esb*-llegim en Ruyra, *Rem. de 34*, O. C., 226). La semblança de tot això amb el cast. *desmoronar* (DCEC, BORONA) ni ens pot orientar ni deu ser casual del tot.

El DAG. (i fins *AlcM*) esmenten un *esbornagar* com a equivalent de 'esvorancar' 'obrir un esvoranc'; no sembla pas una forma errònia, car *esbornegar* s'usa a la Vall de Boí, almenys tinc nota d'haver-hi sentit el 1970 *l'auto li va esbornegar sis ovelles* en el sentit de 'colpir o ferir de mort' i Ruyra l'usa per a 'socavar, deixar primparat': «en passar un noi per un camí que estava *esbornegat* pel dessota, provocà un esclavissament i va enfonsar-se daltabaix d'una gran timba» (O. C., 55); del qual potser no hem de separar l'*esborneiat*, -*niat*, 'esbojarrat, pertorbat' de la zona Blanes-Pineda.¹⁹ I més al Nord sembla que es diu *emborniat* per a 'mig desmaiàt': «el Roig, encara tot *emborniat* --», parlant d'un que de gana i fred ha estat a punt de desmaiàr-se, Víctor Català (*Lenin*, O. C., 968).

Borní doncs pogué ser pròpiament com si diguéssim *ull-borní*, 'ull-buidat'. En efecte és un fet indubtable que el tipus *BÖRNA té una gran extensió en els parlars occitans orientals, francoprovençals, franc-comtois, etc. en el sentit de 'cavitat', car d'això sí que el *TdF* (s. v. *bornio*;²⁰ *bornio de counieu* 'cau de co-

nills', etc.) i el *FEW* (1, 567, § 4) ens ens donen testimonis en massa. Entre els quals no manca fins i tot alguna forma amb -*rnh-*, -*rgn-*, que ho acosta encara més a *borní*: roergat *bouorgno*, «cavitè», oc. ant. i mod. *bornhon* 'rusc d'abelles' (també oc. ant. *bornac*²¹ id.).²² Sembla, doncs, que la idea més fundada sigui admetre que un llenguatge pre-romà, com el sorotàptic, formà un adjectiu BORN-IO- 'ull-buidat' sobre la base d'aquest substantiu pre-romà BOR-NA, i de l'arrel BOR- que he definit a l'article BORA. Cf. ESTABORNIT.

Per a derivats, veg. en el cos de l'article. Un altre mot que pot derivar-se de l'arrel BORNIO- (BORNIO-) 'buit de dins' és *bornoi* (*AlcM*; *bərnóʒi* oīt St. Pol de Mar, 1920-37) puix que l'essencial d'aquests sutos és estar perforats pel mig. Cf. DCEC (BORNIZO). *Borniera*.

¹ Tres vegades en aquest diccionari de rimes sense definicions: *börni* 1103, *börni* 1102.2, *börni* 1263.1. Els dos primers deuen ser formes verbals (aquella, del verb BORNAR com indica el timbre tancat de la vocal) si jutgem pels mots que formen aquestes seccions; però l'altra vegada no és probable que sigui duplicació del mateix, i en aquesta part de l'obra hi ha encara més formes nominals (*çapo* 1265; *jàro* 1267; *carro*, *ferro*, *cerro* i totes, en els 1273, 1274). — ² Mall. *tort* ja en el *DFiguera* (1840). Per a València ho observen així Eduard Martínez Ferrando i J. Giner i March («El Camí», 2-ix-1933, 14-iv-44). — ³ El Gloss. del Maestrat de Ga. Girona observa que *borní* s'usa encara a tota la comarca de Tortosa, però ja *tort* en el Maestrat. — ⁴ *Lo pastor bornyo*, era un dels qui hi guardaven. Cap raó per creure que sigui forma de procedència forastera, vist que l'assimilació -*d-e* és pròpia de la major part dels parlars catalans moderns (*rotllo*, *moillo*, *toro*, *suro*, *nostro*), i que un tractament -*rye* = -*rni* és també concebible en un parlar català. Si es tractés d'un francesisme no hi hauria hagut l'assimilació de tipus rigorosament popular. I no serà occitanisme andorrà puix que justament hi ha *börni* (no *bornhe*) en els parlars occitans meridionals. — ⁵ *Bornio* està registrat en diccionaris de la llengua literària, però com a antiquat; veg. Fanfani, Tommasco, Prati, i el fet que Petrocchi el suposi sinònim de *guercio* comprova l'escassa divulgació del mot. Altrament, cf. els derivats i frases citats per Prati. — ⁶ Tinguem en compte encara el cognom italià (metronímic) *Borgna* o *Bornia* que examina Flechia en les *Memorie dell'Accademia dei Lincei*, 1878, p. 609ss.1. I potser dos topònims toscans *Montebòrgnoli*, que Pieri, *Top. d. V. dell'Arno*, 207, no està segur de si s'han de posar amb això. — ⁷ Però no hi deu ser recent ni postís, car hi té derivats i sentits secundaris d'interès. Hom cita bretó *borgnell* «borgnesse», *borgnal* «borgner», *borgne* «as», *bent borgu* «petit chemin entre deux haies». — ⁸ Segons Bloch. Lebel (*Les Noms de Personne Fr.*, p. 86) cita un personatge *Li Lorgnes* a Champagne l'any 1249. — ⁹ *Lorgne* 'guerxo' («scheel») figura ja en el Graal de Chrétien de Tro-